

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Strategia UE w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu”

COM(2013) 216 final

(2014/C 67/33)

Sprawozdawczyni: **Isabel CAÑO AGUILAR**

Dnia 16 kwietnia 2013 r. Komisja, działając na podstawie art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, postanowiła zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie

komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Strategia UE w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu”

COM(2013) 216 final.

Sekcja Rolnictwa, Rozwoju Wsi i Środowiska Naturalnego, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 1 października 2013 r.

Na 493. sesji plenarnej w dniach 16–17 października 2013 r. (posiedzenie z 16 października) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 134 do 1 – 8 osób wstrzymało się od głosu – przyjęła następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1 EKES popiera proponowaną przez Komisję strategię UE w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu, podkreślając zarazem priorytetową i fundamentalną rolę politycznych środków łagodzących, zważywszy na negatywne skutki, jakie już wystąpiły w Europie.

1.2 Wdrażając nowy plan w zakresie przystosowania, należy mieć na uwadze, że wzrost temperatury w Europie i możliwe przyspieszenie występowania zjawisk ekstremalnych mogą sprawić, iż szkodliwe skutki dla ludności, gospodarki i środowiska będą prawdopodobnie większe, niż pierwotnie przewidywano.

1.3 Strategia w zakresie przystosowania powinna obejmować konkretne środki na rzecz obszarów miejskich – na których mieszka trzy czwarte ludności europejskiej – i na rzecz obszarów wiejskich, szczególnie wrażliwych na wahania klimatu.

1.4 Działania państw członkowskich mają kluczowe znaczenie, w związku z czym należy wskazać na niewystarczające postępy odnotowane w niektórych dziedzinach od czasu opublikowania białej księgi w 2009 r. Dlatego też Komisja powinna wziąć pod uwagę konieczność odgrywania o wiele aktywniejszej roli w dziedzinie zmiany klimatu, wykorzystując kompetencje przyznane jej na mocy TFUE.

1.5 Zdaniem EKES-u bardzo ważne jest przeznaczenie w przyszłych wieloletnich ramach finansowych (WRF) 20 % budżetu na działania związane z klimatem. Kwota 192 mld EUR na ten cel oznacza duży wzrost.

1.6 Zarówno nowa strategia przystosowania się, jak i WRF pociągają za sobą znaczące postępy w integracji poszczególnych polityk i instrumentów finansowych UE.

1.7 Wniosek Komisji powinien zawierać szerszy wachlarz środków finansowych, w tym uwzględnić niezbędny wkład, który powinny zapewnić państwa członkowskie, sektor przedsiębiorstw i rodziny.

1.8 Komitet wzywa państwa członkowskie, które jeszcze tego nie uczyniły, do podjęcia niezwłocznych działań na rzecz opracowania i rygorystycznego stosowania krajowych strategii dostosowawczych.

1.9 W swoich uwagach przedstawionych w niniejszej opinii EKES zasadniczo popiera proponowane przez Komisję działania.

1.10 EKES sugeruje, by konkretnie przeanalizowano zmiany strukturalne, jakich będzie wymagała strategia dostosowawcza w określonych obszarach polityki oraz produkcji dóbr i usług, uwzględniając m.in. wpływ na zatrudnienie, przemysł, budownictwo oraz badania, rozwój i innowacje.

2. Streszczenie komunikatu Komisji

2.1 W Białej księdze w sprawie adaptacji do zmian klimatu z 2009 r. ⁽¹⁾ zaproponowano ramy działania w dwóch etapach, z których pierwszy (w latach 2009–2012) stanowiła strategia adaptacji oparta na 33 środkach działania.

⁽¹⁾ COM(2009) 147 final.

2.2 Obecny komunikat dotyczy drugiego etapu skupiającego się na trzech celach:

- wspieraniu działań państw członkowskich;
- podejmowaniu decyzji z większą wiedzą; oraz
- prowadzeniu działań UE na rzecz ograniczenia wpływu zmiany klimatu, poprzez promowanie adaptacji w kluczowych sektorach znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji.

W odniesieniu do tych celów zaproponowano osiem obszarów działania.

2.3 Zdaniem Komisji w przypadku przyjęcia spójnego, elastycznego i opartego na uczestnictwie podejścia bardziej opłacalne byłoby programowanie środków dostosowawczych z wystarczającym wyprzedzeniem niż zapłacenie ceny za brak działań. Według różnych szacunków, przy obecnej tendencji zmiana klimatyczna pociągnie za sobą, szczególnie w najbardziej pesymistycznych scenariuszach, duże koszty ekonomiczne dla UE, jeśli nie zostaną przyjęte odpowiednie środki ⁽²⁾.

2.4 Środki dostosowawcze będą musiały być podejmowane zarówno na szczeblu lokalnym, jak i regionalnym i krajowym.

3. Uwagi ogólne

3.1 EKES popiera strategię UE w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu i zgadza się z zawartym w niej stwierdzeniem, że wątpliwości nie mogą uzasadniać braku działania. Jednocześnie podkreśla priorytetową i fundamentalną rolę politycznych środków łagodzących, zważywszy że wszystkie dostępne dane w wystarczającym stopniu wskazują na negatywne skutki, które już wystąpiły w Europie, oraz zapowiadają pogorszenie sytuacji w przyszłości.

3.2 W połowie lat 90. UE rozpoczęła kampanię na rzecz ograniczenia globalnego ocieplenia do 2 °C powyżej poziomu z okresu sprzed epoki przemysłowej. Cel ten został ostatecznie ustanowiony na konferencji z Cancún w 2010 r. Osiągnięcie tego progu wymaga znacznego ograniczenia emisji gazów cieplarnianych, lecz tendencje w tym zakresie zmiernie w przeciwnym kierunku. Wdrażając nowy plan w zakresie przystosowania, należy mieć na uwadze, że wzrost temperatury w Europie postępuje szybciej niż w innych częściach planety, a ponadto możliwe jest przyspieszenie występowania zjawisk ekstremalnych, pociągające za sobą większe szkody dla ludzi, gospodarki i środowiska, niż pierwotnie przewidywano.

3.3 EKES podkreśla, że na **obszarach miejskich** – na których żyje trzy czwarte ludności europejskiej – zastępowanie

naturalnej roślinności budynkami i różnego rodzaju budowlami wzmaga szkody wywołane niektórymi zjawiskami przyrodniczymi. Skutki wysokich temperatur i powodzi wpływają m.in. na rodziny – szczególnie na osoby wrażliwe (dzieci, osoby starsze) – życie gospodarcze, turystykę i infrastrukturę, przynosząc negatywne skutki dla zatrudnienia i poziomu życia ludności. Z kolei **obszary wiejskie** są szczególnie wrażliwe na wahania klimatu ze względu na ich wpływ na rolnictwo, hodowlę zwierząt i eksploatację lasów, co pociąga za sobą ryzyko wyludnienia i wzrostu ubóstwa.

3.4 Ważnym czynnikiem związanym ze zmianą klimatu jest to, że wskaźniki klimatyczne zmieniają się w czasie i w zależności od mikroregionu. Jest to przede wszystkim kwestia temperatur, śniegu i deszczu, wiatru i wilgotności. Normy urbanistyczne i budowlane należy dostosować do przyszłych wartości maksymalnych i minimalnych. Na przykład lasy powinny być wystarczająco odporne na sprostanie w swoim cyklu życia – który wynosi przeciętnie 100 lat – najsilniejszym nawet huraganom.

3.5 Przystosowanie się do zmiany klimatu pociągnie za sobą nieuchronne koszty, które mają charakter ukrytego długu, zgodnie z definicją podstawowych zasad będących podstawą metody obliczania długu publicznego. W przypadku powstania dodatkowego deficytu tego rodzaju w finansach publicznych, ukryty dług przekształca się w jawny. Można jednak uniknąć znacznych szkód np. za pomocą środków ochrony przeciwpowodziowej. Wyniki inwestycji w dostosowania różnią się wyraźnie w zależności od źródła finansowania: czy pochodzi ono od Unii, kraju, przedsiębiorstw czy rodzin. We wniosku Komisji przedstawiono dość szczegółowo w ujęciu liczbowym tylko źródła unijne. Jednak konieczne będzie skorzystanie ze wszystkich tych źródeł, opierając się na efektywnych strukturach i wielkościach.

3.6 Dotychczas piętnaście państw członkowskich UE przyjęło krajowe strategie dostosowawcze, lecz tylko trzynaście posiada konkretne plany działania. Cztery lata od ogłoszenia białej księgi i mimo pilnego charakteru tej kwestii, zdaniem Komisji proces dostosowań „w większości przypadków znajduje się nadal na wczesnym etapie i wdrożono stosunkowo niewiele konkretnych środków”. Dlatego też Komitet wzywa państwa członkowskie, by podjęły – jeśli jeszcze tego nie uczyniły – niezwłoczne działania na rzecz opracowania i rygorystycznego stosowania krajowych strategii dostosowawczych.

3.7 W ramach strategii UE w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu Komisja pełniła dotąd niezbędną rolę w zakresie wspierania, propagowania i koordynowania decyzji państw członkowskich, na których spoczywa największa odpowiedzialność za przyjęcie efektywnych i skoordynowanych środków na rzecz zapobiegania zagrożeniom wynikającym ze zmiany klimatu. Działania państw członkowskich są kluczowe, lecz w tym kontekście należy wskazać na niewystarczające postępy w dziedzinie dostosowań odnotowane w niektórych obszarach od czasu opublikowania białej księgi. Dlatego też Komisja powinna wziąć pod uwagę konieczność odgrywania o wiele aktywniejszej roli w dziedzinie zmiany klimatu, wykorzystując kompetencje przyznane jej na mocy TFUE.

⁽²⁾ Dokument roboczy służb Komisji, SWD(2013) 132 final.

3.8 We wniosku dotyczącym wieloletnich ram finansowych (WRF) na lata 2014–2020 ⁽³⁾ Komisja zaproponowała przeznaczenie co najmniej 20 % budżetu ogólnego na działania związane z klimatem. Zdaniem EKES-u bardzo ważne jest, że Rada i Parlament Europejski zaakceptowały to kryterium. W nowych WRF na działania związane z klimatem przeznaczono w sumie (łagodzenie i adaptacja) ok. 192 mld EUR. Jest to znaczny wzrost, zważywszy że w ramach WRF na lata 2007–2013 na środki dostosowawcze przeznaczono tylko 6 mld EUR.

3.9 EKES uważa, że zasadnicze znaczenie ma włączenie działań na rzecz klimatu do poszczególnych obszarów polityki i instrumentów finansowych Unii (Fundusz Spójności, fundusze strukturalne, środki na innowacje i rozwój, WPR, sieci trans-europejskie itp.) w sposób horyzontalny. Zarówno nowa strategia, jak i WRF na lata 2014–2020 wskazują na postępy w tym kierunku.

3.10 Ponieważ bardziej dotkliwe skutki zmiany klimatu oraz polityka UE w dziedzinie łagodzenia zmiany klimatu i przystosowania się do niej pociągają za sobą wzrost obciążenia pracą Europejskiej Agencji Środowiska, EKES sugeruje rozważenie zwiększenia zasobów ludzkich i finansowych.

3.11 Komitet zwraca uwagę, że strategia dostosowawcza powinna uwzględniać skutki zmiany klimatu dla zdrowia ludzkiego – aspekt, na którego temat istnieją już badania (zob. „Impacts of climate change in human health in Europe. PESETA-Human health study”. 2009 – „Skutki zmiany klimatu dla zdrowia ludzkiego w Europie. Badanie dotyczące zdrowia ludzkiego, przeprowadzone w ramach projektu PESETA”) – oraz potrzebę dysponowania odpowiednimi służbami ratunkowymi w wypadku zjawisk ekstremalnych.

4. Uwagi szczegółowe

4.1 *Działanie 1: Zachęcenie wszystkich państw członkowskich do przyjęcia wszechstronnych strategii przystosowawczych*

4.1.1 Komisja wspomina o utworzeniu w 2014 r. tablicy wyników ilustrującej przygotowania do adaptacji. W 2017 r. na podstawie sprawozdania (opracowywanego obecnie) na temat rozporządzenia w sprawie mechanizmu monitorowania oraz na podstawie wyżej wymienionej tablicy, Komisja oceni, czy środki są wystarczające i ewentualnie zaproponuje wiążący prawnie instrument.

4.1.2 EKES popiera możliwość zastosowania art. 192 TFUE dotyczącego procedury ustawodawczej w dziedzinie środowiska. Ewentualne przepisy europejskie powinny uwzględniać konkretne środki, terminy wdrożenia, mechanizmy kontroli i ewentualne sankcje za niedotrzymanie zobowiązań. Pilny charakter tej kwestii wymaga ponownego rozważenia terminów wdrożenia tej decyzji.

4.2 *Działanie 2: Zapewnienie finansowania w ramach LIFE w celu wspierania tworzenia potencjału oraz przyspieszenia tempa działań przystosowawczych w Europie (2013–2020)*

4.2.1 Komitet wypowiedział się już przychylnie o wniosku dotyczącym rozporządzenia w sprawie LIFE, uznając za dobry sygnał zwiększenie budżetu na lata 2014–2020 ⁽⁴⁾ do 3,2 mld

EUR. Program szczegółowy „Działania na rzecz klimatu” (904,5 mln EUR w pierwotnej propozycji Komisji) składa się z trzech obszarów priorytetowych, które zasadniczo są następujące: łagodzenie skutków zmiany klimatu (45 %), dostosowanie się do nich (45 %) oraz zarządzanie i informowanie (10 %).

4.2.2 Komisja wskazała pięć wrażliwych obszarów, między które trzeba będzie sprawiedliwie rozdzielić środki:

- transgraniczne zarządzanie powodziami;
- transgraniczne zarządzanie strefami przybrzeżnymi;
- włączenie przystosowania do planowania użytkowania gruntów miejskich;
- obszary górskie i wyspiarskie;
- zrównoważona gospodarka wodna (pustynnienie i pożary lasów w obszarach często nawiedzanych przez susze).

4.3 *Działanie 3: Uwzględnienie kwestii przystosowania w ramach Porozumienia Burmistrzów (2013/2014)*

4.3.1 W ramach Porozumienia Burmistrzów, utworzonego z inicjatywy Komisji, proponuje się przekroczenie celu ograniczenia emisji o 20 % ustanowionego przez UE na 2020 r., co z pewnością zasługuje na pełne poparcie.

4.3.2 Komisja tylko pokrótce wspomina o „wspieraniu” dostosowań w miastach, lecz nie podaje konkretnych. Ze względu na dobrowolny charakter Porozumienia, korzystne może być ustanowienie przez sygnatariuszy, przy wsparciu Komisji, wymiernych celów oraz mechanizmów monitorowania wprowadzanych w praktyce środków dostosowawczych. Zdaniem EKES-u Komisja powinna doprecyzować te kwestie, aby zapewnić prawdziwą politykę dostosowawczą UE na obszarach miejskich, w przypadku których część państw członkowskich już ma doświadczenie (np. wskaźnik skuteczności w zakresie zmiany klimatu – NI188 – Wielka Brytania).

4.4 *Działanie 4: Uzupelnienie braków w wiedzy*

4.4.1 Komisja wskazuje na cztery główne luki i podkreśla, że „będzie prowadzić dalszą współpracę” z państwami członkowskimi i zainteresowanymi stronami, aby im zaradzić. Są to:

- informacje na temat szkód oraz kosztów i korzyści związanych z przystosowaniem;

⁽³⁾ COM(2011) 500 final.

⁽⁴⁾ Dz.U. C 191 z 29.6.2012, ss. 111–116.

- lokalne i regionalne analizy i oceny ryzyka;
- ramy, modele i narzędzia wspierające proces decyzyjny i umożliwiające ocenę skuteczności różnych środków przystosowawczych;
- środki w zakresie monitorowania i oceny dotychczasowych działań dostosowawczych.

4.4.2 W ramach programu „Horyzont 2020” (na lata 2014–2020) na Wspólne Centrum Badawcze przeznaczono 1 962 mln EUR, do czego należy dodać 656 mln EUR pochodzących z Euratom. Jest to znaczny wzrost (ok. 17 000 mln EUR) w porównaniu z 7. programem ramowym.

4.4.3 EKES pragnie wskazać, że brak konkretnych danych na temat poszczególnych aspektów nie może służyć za pretekst do odkładania decyzji, tym bardziej że istnieją liczne dowody na negatywne skutki zmiany klimatu.

4.5 *Działanie 5: Dalszy rozwój Climate-ADAPT jako „punktu kompleksowej obsługi” dla informacji o przystosowaniu do zmiany klimatu w Europie i uwzględnienie (w 2014 r.) przyszytych usług klimatycznych – Copernicus*

4.5.1 Komitet popiera decyzję o scentralizowaniu w ramach Climate-ADAPT zbierania i rozpowszechniania informacji na temat zmiany klimatu. Współpraca Climate-ADAPT z platformami krajowymi będzie wymagała dodatkowych wysiłków ze strony państw członkowskich, jeżeli weźmie się pod uwagę, że obecnie tylko sześć z nich posiada integralne portale poświęcone temu zagadnieniu. Informacje dostarczane przez władze regionalne i sektor prywatny są obecnie niewystarczające.

4.5.2 EKES uważa, że usługi klimatyczne programu Copernicus (zbieranie informacji za pośrednictwem europejskiej sieci satelitarnej i systemów umieszczonych na ziemi) mają kluczowe znaczenie dla przedsięwzięcia środków. Wraz z obserwacjami innych organizacji, w szczególności NASA, Europa przyczynia się do światowej walki ze zmianą klimatu.

4.6 *Działanie 6: Ułatwienie zmniejszenia wpływu wspólnej polityki rolnej (WPR), polityki spójności i wspólnej polityki rybołówstwa na zmianę klimatu*

4.6.1.1 **WPR:** Ogólnie rzecz biorąc, rolnictwo odpowiada bezpośrednio lub pośrednio za 30 % emisji gazów cieplarnianych, w związku z czym ma duży potencjał w zakresie ich ograniczania dzięki bardziej efektywnym metodom upraw. W odróżnieniu od innych sektorów emisje bezpośrednie są nierozdzielnie związane z metodą produkcji, dlatego też należy podkreślić jej cechy szczególne.

4.6.1.2 W opinii w sprawie związków między zmianami klimatycznymi a rolnictwem w Europie⁽⁵⁾ Komitet wskazał poważne problemy wynikające z susz na południu Europy oraz m.in. stwierdził, że „rolnictwo nie tylko ponosi konsekwencje zmian klimatycznych, ale również samo przyczynia się do emisji gazów cieplarnianych”. Dlatego też EKES „zwraca się do Komisji o dokładniejszą analizę różnic między poszczególnymi formami rolniczego użytkowania gruntów, jeśli chodzi o ich znaczenie dla klimatu, i o określenie na tej podstawie możliwości działania, np. w ramach polityki wsparcia rolnictwa”.

4.6.1.3 EKES przyjmuje do wiadomości, że w porozumieniu politycznym w sprawie WPR z 26 czerwca 2013 r. przewiduje się zainwestowanie ponad 100 mld EUR w latach 2014–2020, aby wspierać rolnictwo w sprostaniu wyzwaniom związanym z jakością gleb, wodą, różnorodnością biologiczną i zmianą klimatu. W tym celu 30 % płatności bezpośrednich zostanie powiązane ze stosowaniem praktyk rolnych przyjaznych dla środowiska i co najmniej 30 % budżetu programów rozwoju obszarów wiejskich zostanie przeznaczony na „rolnictwo ekologiczne”.

4.6.1.4 **Spójność:** Powstrzymanie się od działań lub ich opóźnianie może zagrozić spójności Unii Europejskiej. Przewiduje się również, że skutki zmiany klimatu przyczynią się do zwiększenia różnic społecznych w całej UE. Dlatego należy zwrócić szczególną uwagę na grupy społeczne i regiony, które są najbardziej narażone i już teraz znajdują się w trudnej sytuacji (w przypadku grup społecznych chodzi np. o zły stan zdrowia, niskie dochody, nieodpowiednie warunki mieszkaniowe czy brak mobilności).

4.6.1.5 W okresie programowania 2014–2020 Komisja powinna przedstawić jasne przesłanie, że wszystkie polityki europejskie muszą być związane z łagodzeniem skutków zmiany klimatu i dostosowaniem do nich. Dostosowanie powinno być wyraźnie wspomniane w każdym krajowym strategicznym ramach odniesienia i programach operacyjnych. W tym kontekście EKES sugeruje uzależnienie zatwierdzania projektów od spełnienia celów w dziedzinie środowiska. Projekty, które mają negatywny wpływ w odniesieniu do zmian klimatu, powinno się ograniczać do minimum lub całkowicie wykluczać. Wnioski ustawodawcze Komisji dotyczące polityki spójności, które wejdą w życie w 2014 r., będą uwzględniać dostosowanie do skutków zmiany klimatu, lecz zdaniem EKES-u należy podnieść poziom wymogów.

4.6.1.6 **WPRyb:** Komisja nie podaje konkretnych środków w tym zakresie. Według FAO głównym celem polityki adaptacji powinna być zrównoważoność ekosystemów wodnych, od których zależy rybołówstwo.

4.6.1.7 Jednym z obszarów najbardziej dotkniętych skutkami zmiany klimatu jest leśnictwo. Lasy są naturalnym magazynem CO₂ o kluczowym znaczeniu. Bardzo silne wiatry, takie jak huragany, zniszczą obszary leśne, co wymaga przedwczesnego zastępowania drzew. Liczba groźnych pożarów leśnych zwiększy się w okresach suchych i gorących. Czynniki te mają istotny wpływ na gospodarkę tego sektora i na różne funkcje obszarów zielonych.

⁽⁵⁾ Dz.U. C 27 z 3.2.2009, s. 59.

4.7 Działanie 7: Zapewnienie bardziej odpornej infrastruktury

4.7.1 Prawdopodobnie jest to największe wyzwanie, któremu muszą sprostać decydenci polityczni w ramach strategii w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu. Główne zagrożenia dla infrastruktury obejmują szkody lub zniszczenia wywołane ekstremalnymi warunkami pogodowymi, które zmiana klimatu może jeszcze zaostrzyć; powodzie na wybrzeżach rzek oraz powodzie wywołane wyższym poziomem morza; problemy z dostawą energii elektrycznej, zaopatrzeniem w wodę pitną oraz skutki wzrostu temperatury na koszty działalności przedsiębiorstw. Niektóre rodzaje infrastruktury mogą nie być dotknięte bezpośrednio, lecz mogą nie funkcjonować bez fizycznego dostępu do określonych usług (np. technologie ICT).

4.7.2 Inwestorzy publiczni i prywatni muszą uwzględnić dające się przewidzieć skutki ocieplenia globalnego w planach finansowych projektów infrastrukturalnych. Pewne prace wymagają wysiłków inwestycyjnych od państw członkowskich, które w wielu przypadkach podlegają ograniczeniom budżetowym ze względu na kryzys gospodarczy.

4.7.3 Korzystając z mandatu udzielonego na ocenę skutków zmian klimatycznych dla eurokodów, Komisja zamierza współpracować z europejskimi instytucjami normalizacyjnymi (CEN, CENELEC i ETSI), instytucjami finansowymi oraz organizacjami naukowymi, aby określić niezbędne zmiany w programach standaryzacji budynków i robót publicznych. W tym kontekście EKES wskazuje, że w modelach standaryzacji należy priorytetowo traktować raczej skalę i niezawodność danej infrastruktury niż czysto finansowe kryteria rentowności dla inwestorów. Jako że w Europie istnieją przykłady pogorszenia skutków powodzi w związku z regulacją koryt rzek bądź osuszaniem torfowisk, należy stworzyć modele racjonalnego planowania miejskiego. Ponadto tam, gdzie to możliwe, można by zalecić środki dotyczące budynków, takie jak zielone dachy czy fasady.

4.7.4 Strategia w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu musi uwzględniać starzenie się społeczeństwa, ponieważ osoby starsze, a w szczególności w podeszłym wieku, są bardzo wrażliwe na dni o ekstremalnych temperaturach i wilgotności. Przykładowo należałoby rozważyć instalowanie wystarczająco silnych, niskoemisyjnych i niezawodnych urządzeń klimatyzacyjnych w ośrodkach pomocy zdrowotnej i mieszkalnej.

4.7.5 We wcześniejszych opiniach (CES1607-2011 i CES492-2012) EKES poparł wprowadzenie podejścia dwupoziomowego w ramach transeuropejskich sieci transportowych (TEN-T) i utworzenie wyznaczonych europejskich korytarzy transportowych, za którymi stoi pragnienie stworzenia spójnej sieci transportowej dla najważniejszych przepływów w transporcie towarów i osób. EKES uważa, że to pożyteczny cel, także dlatego, że opiera się na konieczności wyznaczenia priorytetów dla wykorzystania ograniczonych zasobów finansowych. Niemniej koncentracja inwestycji w infrastrukturę na tych korytarzach zwiększy też narażenie systemu transportowego UE w wypadku wystąpienia przerw. EKES podkreśla konieczność uwzględnienia tego faktu przy planowaniu i finansowaniu inwestycji dotyczących tych korytarzy. Powinno to oznaczać, że oprócz zapewnienia dużej wytrzymałości budowlanych konstrukcji konieczne będzie uprzednie zaplanowanie objazdów i obwodnic jako części składowej europejskich korytarzy transportowych.

4.8 Działanie 8: Promowanie ubezpieczeń i innych produktów finansowych

4.8.1 Sprawozdanie w sprawie ubezpieczeń na wypadek klęsk żywiołowych w Unii (Wspólne Centrum Badawcze Komisji Europejskiej, 2012 r.) pt. „Natural catastrophes: Risk relevance and insurance coverage in the EU” wskazuje na konieczność poprawy informacji statystycznych. Jednak dostępne informacje wskazują na to, że wskaźnik penetracji (objęcie ubezpieczeniem prywatnym bądź działania rządu *ex ante* lub *ex post* proporcjonalnie do PKB) jest generalnie niski. Na przykład w przypadku powodzi wskaźnik penetracji nie jest wysoki w większości państw członkowskich, oprócz przypadków, gdy ubezpieczenie na wypadek powodzi jest dołączone do innego rodzaju ubezpieczenia. Wskaźniki te są również niskie w odniesieniu do ryzyka burzy i suszy, choć ten ostatni przypadek wydaje się występować w umiarkowanym stopniu w państwach członkowskich.

4.8.2 EKES z zadowoleniem przyjmuje decyzję Komisji dotyczącą opracowania Zielonej księgi w sprawie ubezpieczeń od klęsk żywiołowych i katastrof spowodowanych przez człowieka⁽⁶⁾, aby wzmocnić rynek ubezpieczeń i ograniczyć nadmierne koszty ryzyka dla budżetu publicznego; w tym kontekście wskazuje na następujące kwestie:

- przyjęcie odpowiednich środków dostosowawczych umożliwi zmniejszenie kosztów ubezpieczenia;
- odpowiednia polityka ubezpieczeniowa uwzględniająca sytuację producentów ma szczególne znaczenie dla sektora rolnego;
- w obliczu wielkości ryzyka państwo powinno zawsze działać jako ubezpieczyciel ostatniej instancji;
- konieczna jest polityka społeczna, aby objąć ochroną osoby najbardziej narażone i pozbawione wystarczających środków na zakup polis ubezpieczeniowych.

5. EKES sugeruje, by konkretnie przeanalizowano zmiany strukturalne, jakich będzie wymagała strategia dostosowawcza w niektórych obszarach polityki oraz produkcji dóbr i usług. Choć skutki zmiany klimatu dotyczą przede wszystkim rolnictwa, leśnictwa, budownictwa i infrastruktury, wiele innych sektorów gospodarki może wymagać środków dostosowawczych. Można tutaj rozważyć następujące aspekty:

- **Zatrudnienie.** Nie przeprowadzono dotąd szczegółowych analiz wpływu środków dostosowawczych na szkolenie zawodowe pracowników ani skutków dla zatrudnienia.

⁽⁶⁾ COM(2013) 213 final

- Przemysł. W związku z dużą różnorodnością sektorów przemysłu skutki zmiany klimatu nie są wszędzie jednokowe. Tam, gdzie to konieczne, dostosowanie będzie wymagało inwestycji, zaś w niektórych branżach, takich jak hutnictwo, ograniczenie emisji pociąga za sobą znaczne nakłady technologiczne i finansowe. Wymagane inwestycje powinny być uwzględniane w prognozach finansowych i w odpowiednich informacjach udzielanych inwestorom.
- Budownictwo. Środki dostosowawcze poważnie wpłyną na budownictwo mieszkaniowe i projekty infrastrukturalne, co prawdopodobnie doprowadzi do wzrostu kosztów. W ramach „Eurokodów” nie ustanowiono dotąd wymogów w tej dziedzinie, czemu z pewnością należy zaradzić (?).
- Badania, rozwój i innowacje. Zmiana klimatu miała już w ostatnich dziesięcioleciach wpływ na przydział środków (nowy plan finansowy Unii jest tego dowodem) oraz na programy badawcze uczelni wyższych i specjalistycznych ośrodków. Powstały nowe ścieżki i profile zawodowe. Jest to tendencja, która prawdopodobnie nasili się w przyszłości.

Bruksela, 16 października 2013 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Henri MALOSSE

(?) Dz.U. C 198 z 15.2.2013, s. 45–50.